

UDENRIGSMINISTERIET

EKN, sagsnr.: 24/00775
Den 1. februar 2024

Rådsmøde (almindelige anliggender) den 20. februar 2024

SAMLENOTAT

1. Forberedelse af møde i Det Europæiske Råd den 21.-22. marts 2024 (kommenteret dagsorden)
2
- *Politisk drøftelse*
KOM-dokument foreligger ikke.
2. Rådsafgørelse om bemyndigelse til at indlede forhandlinger mellem Den Europæiske Union og Det Schweiziske Forbund om institutionelle løsninger, der skal gælde for aftaler mellem EU og Schweiz vedrørende det indre marked, aftaler, der danner grundlag for Schweiz' faste bidrag til Unionens samhørighed, og Schweiz' associering med EU-programmer4
- *Sagen er ikke på rådsmødet, men forventes vedtaget i Rådet snarligt*
KOM (2023) 0798
3. Aftale mellem Den Europæiske Union og Island, Norge og Liechtenstein om EØS-EFTA staternes fremtidige finansielle bidrag til økonomisk og social samhørighed i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde samt tillægsprotokollerne vedrørende markedsadgang for fisk og fiskevarer med henholdsvis Norge og Island 10
- *Sagen er ikke på rådsmødet, men forventes vedtaget i Rådet snarligt*
KOM-nummer foreligger ikke.

1. Forberedelse af møde i Det Europæiske Råd den 21.-22. marts 2024 (kommenteret dagsorden)

- Politisk drøftelse

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På rådsmødet (almindelige anliggender) den 20. februar 2024 forventes en kommenteret dagsorden for mødet i Det Europæiske Råd (DER) den 21.-22. marts 2024 at blive præsenteret og drøftet. Den kommenterede dagsorden foreligger endnu ikke. Det er aktuelt forventningen, at der på topmødet vil være en drøftelse af Ukraine, EU's indre marked, vækst, digitalisering, handelspolitik, det europæiske semester samt DER's strategiske dagsorden og EU-reformer i lyset af udvidelse. Hertil kan forventes et eller flere udenrigspolitiske emner. Regeringen ventes at tage formandskabets præsentation af det kommenterede udkast til dagsorden til efterretning.

2. Baggrund

Der afholdes møde i Det Europæiske Råd den 21.-22. marts 2024. I henhold til forretningsordenen for Det Europæiske Råd (artikel 3) forbereder Rådet (almindelige anliggender) møderne i Det Europæiske Råd.

3. Formål og indhold

På rådsmødet (almindelige anliggender) den 20. februar 2024 forventes en kommenteret dagsorden for mødet i Det Europæiske Råd (DER) den 21.-22. marts 2024 at blive præsenteret og drøftet. Den kommenterede dagsorden foreligger endnu ikke. Det er aktuelt forventningen, at der på topmødet vil være en drøftelse af Ukraine, EU's indre marked, vækst, digitalisering, handelspolitik, det europæiske semester samt DER's strategiske dagsorden og EU-reformer i lyset af udvidelse. Hertil kan forventes et eller flere udenrigspolitiske emner. Regeringen ventes at tage formandskabets præsentation af det kommenterede udkast til dagsorden til efterretning.

Det må forventes, at dagsordenen kan blive justeret frem mod mødet i Det Europæiske Råd.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Den kommenterede dagsorden for mødet i Det Europæiske Råd den 21.-22. marts 2024 forventes ikke i sig selv at indebære statsfinansielle konsekvenser eller konsekvenser for EU's budget, for samfundsøkonomien, erhvervslivet, miljøet eller beskyttelsesniveauet. Det er dog muligt, at mødet i Det Europæiske Råd vil blive fulgt op af konkrete retsakter, målsætninger, konklusioner eller andet, der vil kunne få sådanne konsekvenser. Konsekvenserne af disse vil først kunne vurderes, når der foreligger konkrete forslag.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Idet der endnu ikke foreligger en kommenteret dagsorden, kendes andre landes holdninger ikke på nuværende tidspunkt.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen ventes at tage formandskabets præsentation af den kommenterede dagsorden til efterretning.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

2. Rådsafgørelse om bemyndigelse til at indlede forhandlinger mellem Den Europæiske Union og Det Schweiziske Forbund om institutionelle løsninger, der skal gælde for aftaler mellem EU og Schweiz vedrørende det indre marked, aftaler, der danner grundlag for Schweiz' faste bidrag til Unionens samhørighed, og Schweiz' associering med EU-programmer

- Sagen er ikke på rådsmødet, men forventes vedtaget i Rådet snarligt

KOM (2023) 0798

Revideret udgave af samlenotat forud for rådsmøde (almindelige anliggender) den 21. maj 2019. Nye afsnit er markeret med streg i margenen.

1. Resumé

Forhandlingerne mellem EU og Schweiz om en institutionel rammeaftale afsluttedes på teknisk niveau i november 2018, men blev afbrudt i 2021 af Det Føderale Råd i Schweiz.

Med aftalen ønskede man at etablere en institutionel ramme for det bilaterale forhold og muliggøre en løbende tilpasning af eksisterende og fremtidige aftaler i overensstemmelse med udviklingen i EU-lovgivningen, ensartet fortolkning af gældende ret, effektiv overvågning samt håndbævelse og tvistbilæggelse.

I februar 2022 foreslog Det Føderale Råd i Schweiz en alternativ tilgang til forhandlingerne, hvor de institutionelle udfordringer blev løst i de eksisterende og kommende aftaler relateret til det indre marked fremfor i én horisontal aftale. I november 2023 opnåede Schweiz og Kommissionen enighed om en fælles forståelse om tilgangen til nye forhandlinger, som skal håndtere de udfordringer, som blev adresseret med udkastet til den institutionelle rammeaftale. Forhandlingsdirektiverne bygger på den fælles forståelse mellem Schweiz og Kommissionen. Ambitionen er at afslutte forhandlingerne i 2024. Regeringen støtter som hidtil forhandlingerne mellem EU og Schweiz og finder, at resultatet bør sikre en balance mellem rettigheder og forpligtelser i Schweiz' forhold til EU. Fastlæggelsen af institutionelle bestemmelser for aftaler mellem EU og Schweiz vedr. det indre marked kan have positive samfundsøkonomiske og erhvervsøkonomiske konsekvenser.

2. Baggrund

Den 22. maj 2014 indledte EU og Schweiz forhandlinger om en institutionel rammeaftale, som skulle regulere det indbyrdes forhold og Schweiz' adgang til det indre marked. Aftalen skulle etablere en ramme for det bilaterale forhold mellem EU og Schweiz for bl.a. at sikre ensartet implementering. I november 2018 nåede man til enighed om aftaleudkastet på rammeaftalen.

Aftaleudkastet opnåede imidlertid ikke støtte fra Det Føderale Råd i Schweiz, og derfor blev forhandlingerne i maj 2021 afbrudt fra schweizisk side. I februar 2022 foreslog Det Føderale Råd i Schweiz at genoptage forhandlingerne med udgangspunkt i at løse de institutionelle problemer i eksisterende og kommende aftaler relateret til det indre marked fremfor i én horisontal aftale. Fra marts 2022 til november 2023 afholdt Schweiz og Kommissionen drøftelser for at afklare, hvorvidt dette var muligt. I november 2023 opnåedes der enighed mellem Schweiz og Kommissionen om en fælles forståelse om tilgangen til de fornyede forhandlinger. Den fælles forståelse danner grundlag for de forhandlingsdirektiver, som Schweiz og Kommissionen søger politisk godkendelse af. Det er parternes ambition, at forhandlingerne afsluttes i 2024.

Kommissionen offentliggjorde sit forslag til ”rådsafgørelse om bemyndigelse til at indlede forhandlinger mellem Den Europæiske Union og Det Schweiziske Forbund om institutionelle løsninger, der skal gælde for aftaler mellem EU og Schweiz vedrørende det indre marked, aftaler, der danner grundlag for Schweiz' faste bidrag til Unionens samhørighed, og Schweiz' associering med EU-programmer” den 20. december 2023. Forslaget er oversendt til Rådet i dansk sprogversion den 20. december 2023. Forslaget til rådsafgørelsen er fremsat med hjemmel i TEUF artikel 218, stk. 3 og 4. Rådets beslutningsprocedure er under afklaring.

Schweiz' økonomiske og handelsmæssige relationer med EU er i dag fastsat gennem mere end 120 bilaterale aftaler, hvor Schweiz på flere områder har overtaget relevant EU-lovgivning mod at kunne få adgang til tilhørende dele af EU's indre marked. Schweiz har siden 2007 ydet et finansielt bidrag med fokus på nye EU-medlemsstater.

Forholdet mellem EU og Schweiz baserer sig bl.a. på en frihandelsaftale af 1972. Schweiz, som er et EFTA-medlemsland, afviste i 1992 på baggrund af en folkeafstemning medlemskab af EØS, hvorefter EU og Schweiz forhandlede en pakke af syv bilaterale sektoraftaler (kendt som bilaterale aftaler I), som trådte i kraft i 2002. Disse omfattede bl.a. fri bevægelighed for personer, tekniske handelshindringer, offentlige indkøb, landbrug samt luft- og landtransport. I 2004 blev yderligere et sæt af sektoraftaler underskrevet (bilaterale aftaler II), som bl.a. omfattede Schweiz' deltagelse i Schengen- og Dublin-samarbejdet, aftaler om beskatning af opsparinger, forarbejdede landbrugsprodukter, statistik, bekæmpelse af svindel, deltagelse i EU's medieprogram og Det Europæiske Miljøagentur. Den bilaterale tilgang er løbende blevet videreudviklet.

De eksisterende bilaterale aftaler indeholder forpligtelser, der varierer på tværs af sektorområder. I modsætning til EØS-aftalen er karakteren af de bilaterale aftaler med Schweiz mere statisk, idet der ikke findes en mekanisme til at tilpasse aftalerne til udviklingen i EU-lovgivningen.

Formålet med forhandlingerne om institutionelle bestemmelser er derfor at sikre en effektiv håndhævelse af eksisterende bilaterale aftaler og horisontal regulering af forholdet mellem EU og Schweiz, der sigter efter at etablere en ensartet fortolkning og anvendelse af indre markedsregler, herunder statsstøtteregler. EU har gjort det til en betingelse for yderligere schweizisk tilknytning til det indre marked, herunder adgang til flere sektorer som f.eks. markedet for elektricitet, at der vedtages fælles institutionelle bestemmelser for gældende og fremtidige aftaler relateret til det indre marked med henblik på at sikre ensartethed og retssikkerhed for borgere og virksomheder.

Forhandlingerne søges afsluttet i løbet af 2024, hvorefter resultatet af forhandlingerne vil blive præsenteret for medlemsstaterne med henblik på rådsgodkendelse.

3. Formål og indhold

Formålet med forhandlingerne mellem EU og Schweiz er at etablere institutionelle løsninger, der regulerer gældende og fremtidige aftaler relateret til det indre marked ud fra følgende grundlæggende hensyn:

- Ensartet fortolkning og anvendelse: Forpligtelse til at fortolke og anvende gældende EU-ret ensartet i det indre marked i overensstemmelse med Domstolens retspraksis.
- Løbende justering i henhold til udviklinger i EU-retten: Forpligtelse for begge parter til at sikre dynamisk tilpasning af aftalerne med Schweiz til EU-retten.

- En effektiv mekanisme for tvistbilæggelse: Uafhængige tvistbilæggesmekanismer som sikrer tilsyn og kontrol med anvendelse af aftalerne.
- Aftalernes indbyrdes forbindelse: Den procedure, der skal følges, ved manglende efterlevelse af afgørelser fra tvistbilæggesmekanismen, herunder mulighed for kompenserende tiltag i den berørte aftale eller andre aftaler relateret til det indre marked.
- Den fremadrettede karakter af institutionelle løsninger: De institutionelle bestemmelser skal være gældende for og identiske i eksisterende og fremtidige aftaler relateret til det indre marked.

I udkastet til rådsafgørelsen om forhandlingsdirektiver skal de institutionelle bestemmelser omfatte alle aftaler mellem EU og Schweiz, der relaterer sig til det indre marked, herunder også fremtidige aftaler. Af eksisterende aftaler forventes følgende at skulle inkludere de institutionelle bestemmelser, der forhandles om:

- Aftale mellem Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater på den ene side og Det Schweiziske Forbund på den anden side om fri bevægelighed for personer, 1999.
- Aftale mellem Det Europæiske Fællesskab og Det Schweiziske Forbund om luftfart
- Aftale mellem Det Europæiske Fællesskab og Det Schweiziske Forbund om godstransport og personbefordring med jernbane og ad landevej, 1999.
- Aftale mellem Det Europæiske Fællesskab og Det Schweiziske Forbund om handel med landbrugsprodukter, 1999.
- Aftale mellem Det Europæiske Fællesskab og Det Schweiziske Forbund om gensidig anerkendelse af overensstemmelsesvurdering, 1999.

Som en del af forhandlingerne indgår en mekanisme for Schweiz' løbende økonomiske bidrag til EU's samhørighedspolitik. Derudover forhandles også en mekanisme for Schweiz' bidrag til omkostningerne forbundet med udvikling, drift og vedligehold af de EU-informationssystemer, som Schweiz har adgang til.

Forhandlingerne skal desuden aftale vilkår og betingelser for Schweiz' deltagelse i EU-programmer.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europaparlamentet skal ikke høres om forslaget til rådsafgørelsen.

Europa-Parlamentet vedtog en rapport på plenar den 4. oktober 2023, hvori Parlamentet bl.a. udtrykte bekymring over de eksisterende bilaterale aftaler mellem EU og Schweiz' manglende tilpasning til udviklinger i EU-retten. Parlamentet påmindede, at vedtagelsen af en pakkeaftale for eksisterende og kommende aftaler, der muliggør Schweiz' deltagelse i EU's indre marked, for at sikre ensartethed og juridisk klarhed, forblev en forudsætning for yderligere fremdrift af en sektorbaseret tilgang.

Europa-Parlamentet vedtog en rapport på plenar den 26. marts 2019, da forhandlingerne om en institutionel rammeaftale fortsat pågik. Her forholdt Europa-Parlamentet sig positivt til rammeaftalen og henstillede, at aftalen burde indgås så hurtigt så muligt med henblik på at skabe sammenhæng i det eksisterende komplekse sæt af bilaterale aftaler EU og Schweiz imellem. Samtidig blev det gjort gældende, at en institutionel rammeaftale med Schweiz ville garantere retssikkerheden for både Schweiz og EU, en dynamisk indarbejdelse af EU's regelværk, øget adgang til det indre marked for Schweiz til gavn for begge parter og Den Europæiske Unions Domstols kompetence i tilfælde af uløste tvister vedrørende anvendelsen eller fortolkningen af den institutionelle rammeaftale.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Indarbejdelse af institutionelle bestemmelser i aftalerne mellem EU og Schweiz relateret til det indre marked forventes at bidrage til en mere ensartet fortolkning og anvendelse af indre markedsreglerne samt oprettelsen af en effektiv mekanisme for tvistbilæggelse, hvilket vil skabe større forudsigelighed for virksomheder fra EU, herunder danske, der handler i og med Schweiz, hvilket kan få positive samfundsøkonomiske og erhvervsøkonomiske konsekvenser samt bidrage til styrkede økonomiske relationer.

Aftaler om Schweiz' økonomiske bidrag til EU's samhørighedspolitik, vilkårene for Schweiz' deltagelse i EU-programmer samt Schweiz' bidrag til forvaltningen af de EU-informationssystemer, som Schweiz har adgang til og Schweiz' bidrag til omkostninger til de af EU's agenturer og organer, som Schweiz vil deltage i, kan få positive statsfinansielle konsekvenser i form af et mindre dansk bidrag til EU's budget, i det omfang at Schweiz' bidrag, herunder særligt til samhørighedspolitikken, lægges ind i budgettet inden for de eksisterende udgiftslofter. De nærmere konsekvenser for EU's budget afhænger af de endelige aftaler.

Aftalerne forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser.

Aftalerne forventes ikke på det foreliggende grundlag at have negative konsekvenser for beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Forslaget til rådsafgørelsen og den fælles forståelse har været i høring i handelspolitisk specialudvalg i udvidet kreds, dvs. inklusive erhvervsorganisationer og de faglige organisationer, d. 20. december 2023 til d. 18. januar 2024. Der indkom høringsvar fra Forbrugerrådet Tænk, DI og Landbrug & Fødevarer, som gengives nedenfor i resuméform.

DI:

- I en tid med stigende usikkerhed og krig i Europa, må lande, der deler de samme værdier om frihed, demokrati, retsstatsprincip og en social markedsøkonomi arbejde tættere sammen end før. Derfor er det vigtigt at udvikle EU's relationer med Schweiz og genoptage forhandlinger om en institutionel rammeaftale, der skal sikre retssikkerhed og en level playing field i samhandlen.

- Den nuværende situation er for uholdbar, da de mange nuværende delaftaler mellem EU og Schweiz gør vilkårene usikre for virksomhederne og hæmmer samhandlen.
- Sammenbruddet i forhandlingerne har allerede fået direkte konsekvenser for danske virksomheder, da EU og Schweiz ikke længere anerkender hinandens test af medicinsk udstyr.
- DI støtter derfor fuldt op om Kommissionens henstilling til forhandlingsmandat og det er tillige vurderingen, at mandatet indeholder en god balance i forhold til begge parter interesser og positioner.
- For DI er det vigtigt, at EU driver en offensiv handelspolitik, der sikrer, at europæiske virksomheder sikres de bedst mulige adgangsforhold til globale markeder og at samhandlen foregår så frit, fair og uhindret som mulig.
- Forhandlingsmandatet danner ydermere en fornuftig basis for yderligere at styrke samarbejdet i form af nye aftaler på fødevarer sikkerhed, offentlig sundhed og energiforsynings sikkerhed, herunder en længe ventet el-aftale mellem EU og Schweiz.
- Det er vigtigt, at EU og Schweiz udviser kompromisvilje og indgår en langsigtet rammeaftale, der styrker samarbejdet og udvider markedsadgangen på fair og lige vilkår. Aftalen skal lette handel og investeringer mellem parterne uden samtidig at gå på kompromis med EU's værdier, interesser og principper, herunder især integriteten af Unionens indre marked, der til enhver tid skal bevares. Integriteten af det indre marked er helt afgørende for DI, da schweiziske virksomheder ikke må få lettere adgang til det indre marked end europæiske virksomheder selv har.

Landbrug & Fødevarer:

Landbrug & Fødevarer støtter Kommissionens henstilling til at indlede forhandlinger med Schweiz, herunder forhandlinger om det bilaterale handelsforhold. Den danske fødevarerklunge er i høj grad afhængig af økonomisk interaktion med omverdenen med betydelige interesser i åbne markeder samt fri og fair handel, og fokus på eksport og markedsadgang for fødevarerklungen er derfor afgørende. Det schweiziske marked er således også relevant for klyngens eksport, men potentialet har indtil videre ikke været udnyttet optimalt. Det er derfor vigtigt, at der forhandles en frihandelsaftale på plads, der afspejler erhvervets generelle, offensive interesser, og sikrer reel markedsadgang.

Forbrugerrådet Tank:

- Vi finder oversigten over hensyn, der skal varetages i aftalen, mangelfuld. Især savner vi en tydeligere markering af, at handelsaftaler bør have både hensynet til den grønne omstilling og hensynet til bedre forbrugerbeskyttelse som centrale elementer.
- Specielt i forhold til forbrugerbeskyttelsen skal vi opfordre til, at der arbejdes på at inddrage Schweiz i det såkaldte CPC-netværk (Consumer Protection Cooperation).
- Det bør helt generelt være sigtet med aftalen at give mærkbare forbedringer, herunder også økonomiske, for forbrugerne. Et konkret eksempel kunne være at sigte mod at få Schweiz med i EU's regler om begrænsning af roaming-betaling ("roam like at home").
- Vi støtter ønsket om fuld integration af Schweiz i det europæiske el-net.
- Vi skal opfordre til at holde det digitale område ude af handelsaftalen.
- Vi er generelt skeptiske over for anvendelse af voldgift til tvistbilæggelse vedr. frihandelsaftaler, specielt i investor-stat tvister, men er positive over for, at der dog i dette tilfælde lægges op til at underlægge voldgiften EU-Domstolens fortolkning af EU-retten.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der er generelt opbakning blandt medlemsstaterne til at indgå aftalerne med Schweiz om bl.a. institutionelle bestemmelser med henblik på at sikre ensartethed i det indre marked og retssikkerhed for myndigheder, borgere og erhvervslivet. Der forventes at være et generelt ønske blandt medlemsstaterne om at sikre en balance mellem rettigheder og forpligtelser for Schweiz i aftalerne.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen støtter forhandlingerne mellem EU og Schweiz, som skal bidrage til at sikre ensartet fortolkning og anvendelse af EU-retten, løbende justering i henhold til udviklinger i EU-retten, en mere effektiv mekanisme for tvistbilæggelse, aftalernes indbyrdes forbindelse og en fremadrettet karakter af de institutionelle løsninger. Regeringen finder desuden, at aftalerne bør sikre en balance mellem rettigheder og forpligtelser i Schweiz' forhold til EU.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har tidligere været forelagt for Folketingets Europaudvalg til forhandlingsoplæg den 12. oktober 2018 og til orientering den 15. maj 2019.

3. Aftale mellem Den Europæiske Union og Island, Norge og Liechtenstein om EØS-EFTA staternes fremtidige finansielle bidrag til økonomisk og social samhørighed i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde samt tillægsprotokollerne vedrørende markedsadgang for fisk og fiskevarer med henholdsvis Norge og Island

- Sagen er ikke på rådsmødet, men forventes vedtaget i Rådet snarligt

KOM-nummer foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

Rådet gav den 20. maj 2021 Kommissionen mandat til at indlede forhandlinger med Island, Norge og Liechtenstein om den fremtidige EØS-finansieringsmekanisme for perioden 2021-2027. Samarbejdsaftalen mellem de tre EFTA-medlemslande Norge, Island og Liechtenstein på den ene side og EU på den anden side, den såkaldte EØS-aftale, indebærer, at EU's bestemmelser om det indre marked også gælder i disse lande.

Parallelt med forhandlingerne om finansieringsmekanismen forhandlede om tillægsprotokoller vedrørende markedsadgang for fisk og fiskevarer med henholdsvis Norge og Island.

Kommissionen har nu meddelt, at man på forhandlerniveau er nået til enighed med Island, Norge og Liechtenstein om EØS-finansieringsmekanismen samt tillægsprotokollerne for markedsadgang for fisk og fiskevarer.

Kommissionen har endnu ikke fremsat forslag til Rådets afgørelse til undertegnelse og konklusion af aftalerne med disse forventes fremsat snarest.

Regeringen støtter, at man opnår enighed med Island, Norge og Liechtenstein om de finansielle mekanismer samt tillægsprotokollerne vedrørende markedsadgang for fisk og fiskevarer. For den finansielle mekanisme finder regeringen, at det er positivt, at man har kunnet nå til enighed om et øget bidrag fra EØS-landene, men så gerne, at der generelt sikres øget gennemsigtighed med midlerne. For tillægsprotokollerne vedrørende markedsadgang for fisk og fiskevarer med henholdsvis Norge og Island finder regeringen, at Kommissionens inddragelse af medlemslandene i løbet af forhandlingerne har været særdeles mangelfuld, og at visse dele af tillægsprotokollerne synes ufordelagtige og ubalancerede.

2. Baggrund

Rådet gav den 20. maj 2021 Kommissionen forhandlingsmandat til at indlede forhandlinger med Island, Norge og Liechtenstein om EØS-finansieringsmekanismen for perioden 2021-2027.

Samarbejdsaftalen mellem de tre EFTA-medlemslandene Norge, Island og Liechtenstein på den ene side og EU på den anden side, den såkaldte EØS-aftale, indebærer, at EU's bestemmelser om det indre marked også gælder i disse lande. EØS-aftalen omfatter dog ikke EU's toldunion samt fiskeri og landbrug, hvorfor der forhandles separate aftaler på disse områder. EØS-aftalen trådte i kraft i 1994.

Formelt er der tale om to separate finansieringsmekanismer; en finansieret af Island, Liechtenstein og Norge i fællesskab; og en anden finansieret udelukkende af Norge. EU-samhørighedsfondens fordelingsnøgle anvendes også i forbindelse med de finansielle bidrag fra EØS-EFTA-lande.

Parallelt med forhandlingerne om finansieringsmekanismerne forhandles med henholdsvis Norge og Island om tillægsprotokoller vedrørende markedsadgang for fisk og fiskevarer.

Kommissionen har nu meddelt, at man på forhandlerniveau er nået til enighed med Island, Norge og Lichtenstein om EØS-finansieringsmekanismerne samt tillægsprotokollerne for markedsadgang for fisk og fiskevarer med henholdsvis Island og Norge.

Kommissionen har endnu ikke fremsat forslag til Rådets afgørelse til undertegnelse og konklusion af aftalerne, men disse forventes fremsat snarest.

Forslaget til rådsafgørelse til undertegnelse og konklusion af aftalen forventes at have hjemmel i TEUF, artikel 218.

3. Formål og indhold

Kommissionen har informeret om, at det samlede finansielle bidrag fra de tre EØS-lande Norge, Island og Liechtenstein i aftalen på forhandlerniveau er øget til 3.268 millioner euro. Således er det finansielle bidrag øget lidt ift. den foregående EØS-finansieringsmekanisme i perioden 2014 til 2021.

I lighed med den tidligere finansielle mekanisme er modtagerne af midlerne i den fælles EØS-finansieringsmekanisme de 15 samhørighedslande, mens kun de 13 medlemslande, der senest er tiltrådt EU, modtager midler fra den norske finansieringsmekanisme. Grækenland og Portugal er således ikke modtagere af midler fra sidstnævnte.

Dertil har finansieringsmekanismen tre tematiske prioriteter: Europæisk grøn omstilling, demokrati, retsstat og menneskerettigheder samt social inklusion og modstandsdygtighed.

Fsva. tillægsprotokollerne for markedsadgang for fisk og fiskevarer med hhv. Island og Norge gælder, at mængderne af de toldfrie kontingenter i perioden fra 1. maj 2021 (hvor de tidligere aftaler udløb) til ikrafttrædelse af den nye aftale vil blive lagt oven i de fremadrettede kontingenter, således at de samlede årlige kontingenter bliver større end de mængder, parterne har opnået enighed om. Såfremt toldkontingenterne ikke er fuldt udnyttet, når aftalen udløber den 30. april 2028, vil eventuelle resterende mængder kunne importeres frem til den 30. april 2030.

Fsva. tillægsprotokollen for markedsadgang for fisk og fiskevarer med Norge, kan følgende endvidere fremhæves:

- EU skal oprette nye kontingenter for forarbejdet laks og røget laks.
- Kontingenteret for kryddersild i tillægsprotokollen er hævet fra 11 400 t til 28 000 t.
- Ordningen vedrørende tilladelse til fri transit for fisk og fiskevarer, der er landet i Norge af skibe, som sejler under en EU-medlemslandes flag, videreføres.
- Dertil kan det bemærkes, at tillægsprotokollen indebærer øgede toldfrie kontingenter af kogte, pillede rejer.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet forventes at skulle godkende aftalen.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Aftalen om finansieringsmekanismerne kan have statsfinansielle konsekvenser herunder via det danske EU-bidrag. Aftalen skønnes ikke at berøre beskyttelsesniveauet i Danmark.

Da de foreliggende udkast til aftaledokumenter ikke afklarer, hvorledes kontingenterne vil finde anvendelse af danske virksomheder, kan det ikke afgøres, hvilke præcise konsekvenser aftalen vil have ift. toldindtægter til Danmark, idet medlemslandene betaler EU-bidrag svarende til 75 procent af den opkrævede told, mens 25 pct. forbliver i det enkelte medlemsland. Det kan dog generelt bemærkes, at gives der øget toldfritagelse vil det alt andet lige betyde fald i toldindtægter, idet der indføres varer under disse toldpositioner fra hhv. Norge og Island, hvor der i 2023 er betalt fuld told. Lavere egne indtægter baseret på told til EU-budgettet vil alt andet lige medføre et højere dansk bidrag, som finansieres på baggrund af medlemslandenes bruttonationalindkomst.

For tillægsprotokollen vedr. markedsadgang for fisk og fiskevarer med Norge vurderes forslaget overordnet at have positive erhvervsøkonomiske konsekvenser for den danske forarbejdningsindustri. Dog kan toldfri norsk adgang for færdigforarbejdet laks have negative erhvervsøkonomiske konsekvenser for danske lakseproducenter. Endvidere vurderes tillægsprotokollen vedr. markedsadgang for fisk og fiskevarer med Norge at kunne have visse negative erhvervsøkonomiske konsekvenser for det danske fiskerierhverv.

Ved at lægge mængderne fra perioden fra den forrige aftales udløb i 2021 til denne aftales ikrafttræden oven i de årlige kontingenter i den nye aftale, bliver de samlede årlige kontingenter ekstraordinært høje, og den danske forarbejdningsindustri kan få svært ved at udnytte kontingenterne optimalt.

Dertil kan det bemærkes, at tillægsprotokollen med Norge indebærer øgede toldfri kontingenter af kogte, pillede rejer, som vurderes at kunne påvirke den grønlandske eksport af kogte, pillede rejer til EU negativt.

8. Høring

Sagen har været sendt i skriftlig høring i § 5-udvalget (fiskeri) med frist den 23. januar 2024.

Danish Seafood Association

Forsyningerne af fisk og fiskevarer fra vores nordiske partnerlande – i særlig grad Norge - er særdeles vigtige for dansk fiskeindustri, og derfor hilser vi det velkomment, at der nu – og med stor forsinkelse - er indgået aftale om fornyelse af EØS-aftalen mellem EU og Norge og Island. Den gamle aftale udløb 30. april 2021 og i mellemtiden har vi været delvist kompenseret via end use kontingenter på visse varer.

Vi modtog besked om fornyelsen af aftalen 1. december 2023 fra norsk presse, og vi efterlyser i denne og kommende handelsaftaler, at EU er mere åben og informativ og sender udkast i høring hos erhvervet forud for og undervejs i forhandlingerne. Heller ikke vores fælleseuropæiske fiskeindustriforening, AIPCE CEP har været konsulteret. Det er omvendt vores opfattelse, at norsk fiskeindustri løbende har været inddraget.

Kontingenterne bliver vedtaget med omkring 3 års forsinkelse, hvilket der kompenseres for ved at lægge de ubrugte mængder fra de 3 år oveni de sidste 4 år af aftaleperioden. Den måde at kompensere på betyder, at vi ikke er i stand til at udnytte de forhøjede kontingenter fra de år, hvor vi slet ikke kunne trække på dem. Forsyningsbehovene er løbende. Ubrugte mængder kan bruges i 2028-2030, og det vil måske kunne afbøde noget af den forsyningsmangel, der igen ville kunne opstå, når perioden udløber, og der igen skal forhandles om næste aftaleperiode.

Vi hilser det velkomment, at der er fastlagt et højt kontingent kryddersild i lage på 28.000 tons, men havde på den anden side ønsket og gerne set øgede kvoter for fersk sild og også fersk makrel. Vi appellerer til hurtig vedtagelse og iværksættelse af aftalen i EU, så der ikke opstår knaphed i 2024 - især for kryddersild i lage.

Der er ifølge notatet tale om, at Norge skal indrømmes kontingenter for forarbejdet laks til EU, hvilket vi i dansk lakseindustri stiller os særdeles kritiske overfor. Det vil sætte os i en situation, hvor told på hel laks til EU - samtidig med evt. fuld toldfrihed for færdigvaren – vil tildele norsk lakseindustri en konkurrencefordel på bekostning af produktionen i EU. Det har vi ikke set tilsvarende i nogen af de samarbejds- og frihandelsaftaler EU har indgået med noget tredjeland, og vi ved, at Norge omvendt pålægger høj told på landbrugsprodukter fra EU. Dertil skal lægges, at Norge fastholder et eksportforbud for deres prisbilligere hele produktionslaks (laks med mindre fejl og skader, der kan eksporteres som filet, når fejlen er rettet på norske anlæg), som derved via norsk lov reserves til egen industri. Det er ganske uforståeligt, at forhandlingerne med Norge ikke har omfattet disse protektionistiske og diskriminerende norske regler, der som betingelse fra EU burde være ophævet. Konkurrence- og handelsforvridende foranstaltninger burde være udelukket fra EØS-samarbejdet. Vi bad fra Danish Seafood Association allerede i marts 2023 Europa-Kommissionen (DG Trade) om at rejse sagen over for Norge netop i regi af EØS-forhandlingerne. DG Trade forbereder dog i denne tid en sag mod Norge om produktionslaksen, men den burde have været en del af forhandlingerne i EØS.

Toldkontingenter for forarbejdede laks bør holdes ude af aftalen og under alle omstændigheder udelukkes så længe Norge fastholder eksportforbud for produktionslaks.

Danmarks Fiskeriforening PO og Danmarks Pelagiske Producentorganisation

Danmarks Fiskeriforening PO og Danmarks Pelagiske Producentorganisation har følgende bemærkninger til den aftale, som EU ventes at indgå med Norge og Island om den fremtidige finansieringsmekanisme og tillægsprotokoller vedr. markedsadgang for fisk og fiskevarer.

Det fremgår af det samlenotat, som er udsendt i forbindelse med aftalen, at Rådet helt tilbage i maj 2021 gav Kommissionen mandat til at indlede forhandlinger med Norge og Island.

På det tidspunkt kunne fiskerierhvervet i Danmark allerede ane konturerne af et fremtidigt problematisk samarbejde med Norge som følge af Brexit og det ændrede styrkeforhold i Nordatlanten. Og det blev i den forbindelse gjort klart over for Fødevarerministeriet, at der ikke bare i Danmark men generelt i EU var et stort ønske om at få nogle af de mekanismer, som er blevet aftalt med UK i forbindelse med Brexit og den indgåede TCA mellem EU og Storbritannien, ind i aftalekomplekset med Norge for at beskytte EU's fiskeri og forsyningsikkerhed. Det gælder mulighed for midlertidigt at kunne videreføre fiskeriet i hinandens farvande selv om der ikke ved årsskiftet skulle være en bilateral aftale på plads og det gælder muligheden for at kunne sanktionere på andre områder end lige fiskeriet, hvis den ene part ikke respekterer den bilaterale fiskeri-aftale.

Konkret har Norge også opsagt den bilaterale fiskeriaftale mellem EU og Norge med henblik på en genforhandling af aftalen – dette afspejles på ingen måde i den aftale, som EU ventes at indgå med Norge om EØS. EØS-aftalen bør være en oplagt løftestang til at varetage danske og EU's interesser på fiskeriområdet.

På den baggrund er det bekymrende, at man fra regeringens side på intet tidspunkt har inddraget fiskerierhvervet i forhandlingerne om en fornyelse af EØS-aftalen og at disse forhold ikke er taget med i betragtning.

Det er på flere områder knas i samarbejdet mellem EU og Norge på Fiskeriområdet. Det gælder alt fra fiskeriforvaltning ved Svalbard, forvaltning af pelagiske arter og set med danske briller ikke mindst spørgsmålet om udveksling af fiskerimuligheder i Nordsøen og senest ikke mindst det ensidige norske skridt til at sætte en barriere op for fiskeri i Skagerrak, som gør det besværligt for fiskerne at drive fiskeri henover grænsen mellem EU og Norge i Skagerrak.

I lyset af disse udfordringer har det løbende i EU-samarbejdet været diskuteret, hvordan EU kunne få normaliseret forholdet til Norge igen. Her er det bl.a. blevet påpeget, at man bliver nødt til at se på markedsadgangen for fisk og fiskevarer fra Norge som et middel til at lægge pres på Norge for at indgå fiskeriaftaler med EU, som både i bredde og dybde er i overensstemmelse med det faktiske fiskeri og EU-fiskeres adgang til norsk farvand.

På den baggrund, kan det derfor undre, at man har indgået en samarbejdsaftale med Norge, som udvider den norske adgang til EU-markedet, også på områder, hvor Danmark ellers har en styrkeposition.

Det undrer også, at I en tid, hvor der i EU er meget fokus på fiskeriets påvirkning af havmiljøet og EU's fiskeri påføres den ene restriktion efter den anden, så er der i aftalen umiddelbart ingen krav om social bæredygtighed (fx om brug af arbejdskraft fra 3. lande) eller miljømæssig bæredygtighed i de produkter, som Norge må eksportere til EU. På den måde underminerer aftalen også det økonomiske grundlag for EU's fiskeri og selvforsyning.

Det svækker EU i de fremtidige forhandlinger med Norge om udveksling af fiskerimuligheder. At hæve kontingentet for kryddersild i tillægsprotokollen fra 11.400 tons til 28.000 tons er helt urimeligt i den nuværende situation og vil helt givet have negative økonomiske konsekvenser for dansk fiskeri og den danske fiskesektor.

Norsk eksport af forarbejdet og røget laks har været et af de områder, som man kunne bruge i forhandlingerne med Norge om det fremtidige samarbejde på fiskeriområdet. Den mulighed spiller man sig fra EU's side af hænde ved indgåelse af aftalen om tillægsprotokollen.

Konsekvensanalysen i høringsnotatet er direkte mangelfuld, da man alene fokuserer på de mulige positive erhvervsøkonomiske konsekvenser for forarbejdningsindustrien, uden samtidig at påpege de negative konsekvenser for selve fiskerierhvervet – eller EU's selvforsyning.

Alt i alt burde aftalen indeholde relevante mekanismer, som vi kender dem fra TCA mellem EU og UK i forhold til fiskerisektoren og det burde med aftalen og sikres, at der bliver indgået en ny og balanceret fiskeriaftale mellem EU og Norge.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Medlemslandene har generelt bakket op om, at der indgås en aftale med EØS-landene om finansieringsmekanismen. Der har dog været udtalt utilfredshed med manglende inddragelse af medlemslandene under forhandlingsprocessen samt manglende involvering vedr. tillægsprotokollerne.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen støtter, at man opnår enighed med Island, Norge og Liechtenstein om de finansielle mekanismer samt tillægsprotokollerne vedrørende markedsadgang for fisk og fiskevarer.

For den finansielle mekanisme finder regeringen, at det er positivt, at man har kunnet nå til enighed om et øget bidrag fra EØS/EFTA-landene samt tematiske fokusområder for brugen af midlerne, der bidrager til at styrke modtagerlandenes økonomier og EU's overordnede prioriteter.

Regeringen så gerne, at der generelt sikres øget gennemsigtighed ifm. EØS-EFTA-landenes bidrag til EU-programmer såvel som til økonomisk og social samhørighed. I forlængelse heraf finder regeringen det hensigtsmæssigt, at EØS-EFTA-landenes bidrag til økonomisk og social samhørighed understøttes af sunde budgetprincipper for eksempel ved udmøntning via EU's budget.

For tillægsprotokollerne vedrørende markedsadgang for fisk og fiskevarer med henholdsvis Norge og Island finder regeringen, at Kommissionens inddragelse af medlemslandene i løbet af forhandlingerne har været særdeles mangelfuld, og at dele af tillægsprotokollerne synes ufordelagtige og ubalancerede.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen blev forelagt for Folketingets Europaudvalg den 23. marts 2021. Der blev oversendt grund- og nærhedsnotat den 25. februar 2021.